

11. Кузнецова О.В. Экономическое развитие регионов: теоретические и практические аспекты государственного регулирования / О.В. Кузнецова. – М.: Изд-во ЛКИ, 2007. – 304 с.

12. Слава С. Місцевий економічний розвиток: сучасні концепції та методи: Вибірковий огляд досвіду США в контексті умов України / Слава С., Грін Г. – Ужгород; Мадісон: Приватне вид-во «Мистецька лінія», 2000. – 236 с.

13. Воган Р. Дж. Как американские штаты привлекают инвесторов / Воган Р. Дж. // Федерализм и региональная политика: проблемы России и зарубежный опыт: сб. научных трудов. – Выпуск 1. – Новосибирск: ИЭиОПП СО РАН, 1995. – С. 79-94.

14. Былов В.Г. Экономические аспекты региональной политики в странах Европы: опыт для России / Былов В.Г. – М.: ИНИОН, 1996. – 215 с.

15. Wren C. Industrial Restructuring and Regional Policy / Wren C, Taylor J. // Oxford Economic Papers. – 1999. – № 3. – P. 22-38.

Ольга КИРИЛЕНКО

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Формування громадянського суспільства в Україні передбачає забезпечення прозорості і відкритості діяльності державної влади і органів місцевого самоврядування, створення ефективних механізмів участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики, в т. ч. фінансової, бюджетної, податкової. Як складова загальної відкритості владних структур є прозорість процесу складання, розгляду, ухвалення, виконання, а також звітування щодо виконання державного та місцевих бюджетів, а також залучення до цього широких верств населення. Слід зазначити, що формування навиків громадської участі у вирішенні державних справ відбувається саме на місцевому рівні; в територіальних громадах найбільш тісний зв'язок між владою і громадянами; наочними і більш відчутними для населення є результати діяльності органів місцевого самоврядування, сформованих на основі їхнього вибору.

На сьогодні в Україні створене необхідне законодавче забезпечення бюджетної прозорості, закріплене в Конституції та інших нормативних

актах (див. табл. 1). Проте аналіз чинної бюджетної практики дає можливість зробити висновок, що реальної прозорості бюджетного процесу у нас поки ще не досягнуто.

Так, Бюджетним кодексом задекларовано серед принципів побудови бюджетної системи публічність та прозорість як інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, а також контроль за виконанням бюджетів. Запропоноване тлумачення принципу прозорості бюджету є певною мірою звуженим. Слід зазначити, що прозорість бюджетного процесу не обмежується лише доступністю даних щодо ухваленого бюджету та результатів його виконання. Бюджетна прозорість означає ще й відкритість бюджетних процедур, доступ та активну участь громадськості у прийнятті рішень щодо формування та використання бюджетних ресурсів. Надання детальної інформації про бюджет, яку неможливо оцінити без фахової підготовки не слід розцінювати як достатню прозорість бюджету. Ми згодні с фахівцями, які вважають, що прозорість бюджету – більш широке поняття порівняно з відкритістю та доступністю бюджету. На нашу думку, прозорість, наприклад, місцевого бюджету означає надання достатньо детальної інформації в доступній формі, яка дає можливість: уявити сутність та масштаби руху бюджетних ресурсів, ступінь вирішення за допомогою бюджетних коштів поточних та перспективних завдань місцевого розвитку, оцінити вплив бюджету на рівень добробуту членів територіальної громади.

Таблиця 1

Нормативне забезпечення прозорості бюджетного процесу

СТРУКТУРНА ЧАСТИНА	ЗМІСТ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ
Конституція України від 28.06.1996 р.	
Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Стаття 40.	Гарантовано право громадян на звернення до органів місцевого самоврядування, обов'язковість розгляду цих звернень та надання обґрунтованої відповіді.
Закон України «Про інформацію» від 2.10.1992 р.	
Стаття 5. Право на інформацію.	Визначено право на інформацію як можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації громадянами своїх прав, свобод і законних інтересів.
Стаття 6. Гарантії права на інформацію.	Забезпечення права на інформацію – як створення можливостей для вільного доступу до інформації. Обов'язковість інформування громадськості та засобів масової інформації суб'єктами владних повноважень щодо своєї діяльності та прийнятих рішень.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р.	
Стаття 15. Оприлюднення інформації розпорядниками.	Закріплено обов'язковість оприлюднення розпорядниками інформації: про фінансові ресурси (структуру та обсяг бюджетних коштів, порядок та механізм їх витрачання тощо); щодо прийнятих нормативно-право-вих актів, проектів рішень, що підлягають обговоренню.
Розділ IV. Реалізація права на доступ до інформації за інформаційним запитом.	Визначено процедуру оформлення запитів на інформацію, строк та порядок їх розгляду.
Указ Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» від 5.05.2011 р.	
Визначено завдання органам виконавчої влади щодо забезпечення безумовного виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації", реалізації конституційного права громадян вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію	
Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 р.	
Стаття 7. Принципи бюджетної системи України.	Визначено зміст принципу публічності та прозорості у побудові бюджетної системи
Стаття 28. Доступність інформації про бюджет.	Встановлено обов'язковість оприлюднення та публічного представлення інформації про місцевий бюджет, вимоги до складу такої інформації.
Стаття 116. Порушення бюджетного законодавства.	Порушення вимог Кодексу щодо оприлюднення та доступності інформації про бюджет визано порушеннями бюджетного законодавства.
Закон України «Місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р.	
Стаття 4. Основні принципи місцевого самоврядування.	До системи принципів місцевого самоврядування включено принцип гласності.
Стаття 13. Громадські слухання.	Визначено основні вимоги щодо проведення громадських слухань.
Стаття 75. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами.	Встановлено обов'язковість та періодичність інформування населення органами та посадовими особами місцевого самоврядування щодо виконання місцевого бюджету.

Для того, щоб з'ясувати наскільки відкритою є інформація про місцеві бюджети, ми звернулись до веб-сайтів міських рад обласних центрів України та районних рад Тернопільської області. Як виявилось з 26 сайтів міських рад (обласних центрів та двох міст загальнодержавного значення) на 9 відсутні рубрики «Бюджет міста» у головному меню, це сайти

Дніпропетровської, Донецької, Івано-Франківської, Одеської, Рівненської, Тернопільської, Ужгородської, Харківської і Чернівецької міських рад. Набагато гірша ситуація на районному рівні. Так, з 17 районів Тернопільської області 8 міських рад районних центрів взагалі не мають своїх сайтів; з 9 інших – лише на сайті Заліщицької міської ради розміщено дані про доходи і видатки міського бюджету, а також підсумки його виконання за перше півріччя 2012 р.; на сайті Монастирської міської ради в розділі «Документація» передбачено рубрику «Бюджет міста», проте вона не наповнена статистичними даними.

Відсутність інформації про місцеві бюджети унеможливорює участь громадян у бюджетному процесі. Не випадково у Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2012 року акцентовано на низькому рівні суспільно значущої добровільної активності громадян, яка спричинена не розвинутістю інститутів громадянського суспільства. Тому поставлено завдання: створити умови для повноцінного забезпечення та стимулювання громадської активності, зокрема шляхом забезпечення відкритості і прозорості діяльності органів влади, залучення громадян та їх об'єднань до формування і реалізації політики на всіх рівнях. Дана установка знайшла своє логічне продовження у ще одному пізніше прийнятому документі – Концепції розвитку системи управління державними фінансами, схваленої Кабінетом Міністрів України 3 вересня 2012 р., де до пріоритетних напрямів покращення управління державними фінансами віднесено: спрощення доступу громадськості до інформації з питань бюджету шляхом підвищення інституціональної спроможності державних органів для всебічного та безумовного виконання вимог щодо доступу до публічної інформації.

Вирішення поставлених завдань у сфері забезпечення бюджетної прозорості вимагає проведення органами місцевого самоврядування масштабної роботи, спрямованої на досягнення максимальної відкритості усіх ділянок їхньої діяльності, і в першу чергу, у фінансово-бюджетній сфері; створення спеціальних підрозділів або посадових осіб, які організуюватимуть доступ до публічної інформації; використання новітніх засобів масової інформації, зокрема Інтернету; своєчасне представлення повної та зрозумілої для пересічних громадян інформації про місцеві бюджети. Причому необхідно забезпечити участь громадськості на всіх стадіях бюджетного процесу – від складання проекту місцевого бюджету до звітування про підсумки його виконання.